

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY FRYSZTAK

na lata 2004 – 2006

oraz na kolejny okres programowania

Unii Europejskiej – 2007 – 2013

Frysztak, lipiec 2004

Opracowanie Firma Doradcza Marek Siewierski

39-300 Mielec ul. Staffa 3/7

Spis treści

RADA GMINY UCHWAŁA CO NASTĘPUJE.....	1
I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.....	4
II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU (ANALIZA).....	4
1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE, POWIERZCHNIA, LUDNOŚĆ.....	4
2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....	5
2.1 Budowa geologiczna i zasoby geologiczne.....	5
2.2. Zasoby	6
2.3. Wody powierzchniowe i podziemne.....	6
3. TURYSTYKA.....	7
4. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.....	11
4.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego.....	11
4.2. Infrastruktura techniczna.....	13
4.3 Własność nieruchomości.....	19
4.4 Obiekty dziedzictwa kulturowego.....	20
4.5 Analiza SWOT.....	21
5. GOSPODARKA.....	25
5.1. Główni pracodawcy, struktura i trendy.....	27
5.2. Rolnictwo.....	28
5.3. Struktura podstawowych branż na terenie gminy.....	28
5.4. Analiza SWOT.....	29
6. SFERA SPOŁECZNA.....	33
6.1. Sytuacja demograficzna i społeczna terenu.....	33
6.2. Ludność – zatrudnienie.....	34
6.3. Bezrobocie.....	35
6.4. Analiza SWOT	38
VII. ANALIZA OBSZARÓW PROBLEMOWYCH.....	41
1. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA TERENIE FRYSZTAK.....	42
2. TEMATYCZNA LISTA ZADAŃ PRZEWIDZIANYCH DO REALIZACJI W RAMACH WYPEŁNIANIA ZAŁOŻEŃ POSZCZEGÓLNYCH PRIORYTETÓW.....	43
VIII. PLANOWANE PROJEKTY /LUB ZADANIA DŁUGOTERMINOWE /.....	50
IX. ZGODNOŚĆ PROJEKTÓW ZE STRATEGIĄ WOJEWÓDZKĄ ORAZ NARODOWYM PLANEM ROZWOJU	52
X. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	55
XI. SYSTEM WDRAŻANIA	56
XII. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	56

I. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego

Określenie obszaru realizacji planu na lata 2004 – 2006 oraz na kolejny okres programowania Unii Europejskiej – 2007 - 2013

II. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze objętym wdrażaniem planu (analiza)

1. Położenie geograficzne, powierzchnia, ludność

Gmina Frysztak położona jest w południowo – zachodniej części województwa podkarpackiego, w Powiecie Strzyżowskim, w paśmie Pogórza Strzyżowsko – Dynowskiego. Frysztak leży nad rzeką Wisłok, pomiędzy miastami Jasłem i Strzyżowem. Jest to najdalej na zachód wysunięta gmina całego Powiatu, położona u zbiegu dróg łączących Jasło, Krosno i Strzyżów. Jej terytorium przylega do doliny Wisłoka w miejscu malowniczego przełomu rzeki przez pas najwyższych wzniesień Pogórza Strzyżowskiego i Dynowskiego. W skład Gminy wchodzi 14 sołectw tj. Frysztak, Cieszyna, Glinik Dolny, Glinik Górny, Glinik Średni, Gogołów, Huta Gogołowska, Kobyle, Lubla, Pułanki, Stępina, Chytrówka, Twierdza oraz Widacz.

Historycznie udokumentowane dzieje Frysztaka i okolic biorą swój początek w XII w., kiedy tereny te weszły w skład uposażenia klasztoru cystersów z Koprzywnicy. W 1352 r., na gruntach istniejącej już wsi Kobyle, lokowana jest osada Wisłok (prawa miejskie od 1366 r.) - potem Frysztak. Dobrze rozwijały się także okoliczne miejscowości, m.in. Stępina, Cieszyna, Kobyle, położone w sąsiedztwie ruchliwego szlaku handlowego i strzeżone od XIII w. przez warowny zamek w Twierdzy (rozebrany w XIX w.). Frysztak był uznawany za centrum handlu i rzemiosła, zwłaszcza płóciennictwa i tkactwa. Z biegiem czasu nabierał on także znaczenia administracyjnego, początkowo jako siedziba tzw. sądu leńskiego (od 1375 r.) a w poł. XIX w, powiatu sądowego. Niestety liczne pożary (m.in. w 1890), kryzys gospodarki w okresie zaborów oraz zniszczenia I wojny światowej spowodowały degradację miasteczka i utratę praw miejskich w 1934 r. Wielkich strat ludnościowych i materialnych doświadczyła ta ziemia także w czasie II wojny światowej. Szansy na rozwój upatrywano jeszcze w

eksploatacji złóż żelaza odkrytych w 1937 r. koło Stępiny, lecz okazały się one jednak zbyt ubogie. Gmina Frysztak posiada urocze tereny parku krajobrazowego (niebieski szlak turystyczny) oraz kilka ciekawostek architektury. Należą do nich: drewniany kościół św. Katarzyny w Gogołowie - jednonawowa zrębowa świątynia z wieżą o konstrukcji słupowej, wybudowana w 1672 r. i wyposażona w stylu baroku i rokoko w XVII i XVIII w., oraz późnoklasycystyczna kaplica grobowa na pobliskim cmentarzu (1868) i grób powstańczego generała Ignacego M. Kruszewskiego; ciekawy architektonicznie kościół parafialny z 1927 r. we Frysztaku, kryjący w swym wnętrzu barokowe ołtarze z wcześniejszej świątyni, a także cmentarz żydowski z 2 połowy XVIII w.; drewniany kościół św. Mikołaja (XV/XVI w.) w Lubli wyposażony w stylu późnego baroku: otoczony parkiem zespół dworski (1922-23) w Kobyłu oraz, zespół schronów i betonowy tunel o dł. ok. 500 m koło Stępiny.

Gmina zajmuje powierzchnię 9052 ha, a na obszarze gminy zamieszkuje 10 769 mieszkańców (na dzień 1 stycznia 2004r.). Gminami, które z nią graniczą są Wiśniowa, Kołaczyce, Wojaszówka, Wielopole Skrzyńskie i Brzostek.

Ukształtowanie powierzchni w gminie jest bardzo zróżnicowane. Występują tu typowe pogórza o płaskich garbach, płaskodenne doliny, a także większe wzniesienia o stromych stokach. Gleby Gminy Frysztak cechuje natomiast mała różnorodność, gdyż występują tu głównie gleby pseudobielicowe i mady brunatne. Lasy zajmują w Gminie Frysztak ok. 30% całego jej obszaru.

2. Środowisko Przyrodnicze

2.1 Budowa geologiczna i zasoby geologiczne

Na terenie gminy występują wytwory kredowe trzecio i czwartorzędowe. Północna część gminy budują utwory kredowe wykształcone w postaci łupków i piaskowców. Na południu natomiast występują utwory trzeciorzędowe wykształcone w postaci piaskowców i łupków warstw krośnieńskich. Zasoby geologiczne terenu gminy są bardzo ubogie, gdyż gmina dysponuje tylko piaskowcami wykorzystywanymi jako materiał budowlany i drogowy.

2.2. Zasoby

Bardzo ważnym i cennym elementem wzbogacającym zasoby środowiska naturalnego gminy są lasy, które zajmują ok. 30% jej powierzchni. Znaczne partie zalesione odznaczają się bardzo wartościowymi cechami m.in. wysokim stopniem naturalności, występowaniem roślin chronionych oraz skałkami i piaskowcami kwalifikującymi się do ujęcia jako pomniki przyrody.

Do pomników przyrody żywej, które już istnieją zaliczamy:

dąb szypułkowy i bezszypułkowy (3 sztuki) – Glinik Średni,

dęby szypułkowe (3 sztuki) – Lubla,

lipy szerokolistne (2 sztuki) i dąb szypułkowy – Kobyle,

sosny wejmutki (2 sztuki), lipa drobnolistna, dąb szypułkowy oraz jawory (2 sztuki) – Glinik Dolny,

Do pomników przyrody żywej, które są projektowane zaliczamy:

grab zwyczajny – Kobyle,

dąb szypułkowy – Frysztak,

lipy drobnolistne (4 sztuki) stanowisko jaskółki brzegówki, lipy drobnolistne (4 sztuki), dąb szypułkowy – Gogołów,

stanowisko pióropusznika strusiego – Stępina,

grab zwyczajny, modrzewie europejskie (2 sztuki), klony zwyczajne (2 sztuki), lipa drobnolistna (2 sztuki) – Glinik Dolny,

lipa drobnolistna (6 sztuk), dąb szypułkowy (4 sztuki) – Lubla.

Do obiektów przyrody nieożywionej, które są projektowane należą skałki piaskowca zlokalizowanego w północnym rejonie wsi Kobyle.

W miejscowości Gogołów są czynne trzy kopalnie złoża piasku (Pana Lepaka Sławomira, Sokołowskiego Zdzisława i Winiarskiego Jana), natomiast w miejscowości Glinik Dolny znajduje się czynna kopalnia gliny (cegielnia) spółki Państwa Mikuszevskich.

2.3. Wody powierzchniowe i podziemne

Przeważający obszar gminy położony jest w zlewni Wisłoka wraz z jego dopływami z lewej strony, jedynie mały fragment zachodniej części gminy leży w zlewni Wisłoki (potok Gogołówka).

Przez teren gminy przepływa rzeka Wisłok prowadząca mocno zanieczyszczone wody, które według oceny ogólnej nie odpowiadają normom. W obrębie doliny Wisłoka występuje zagrożenie zalewaniem wodami powodziowymi.

W dolinie Wisłoka znajdują się również struktury geologiczne o zwiększonej zasobności w wody podziemne, w których obrębie wyznaczono orientacyjny zasięg Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Doliny Wisłoka, którego fragment położony jest na terenie gminy.

3. Turystyka

Środowisko Frysztaka i okolic cechują: czyste powietrze i piękne krajobrazy. O czystości powietrza świadczy występowanie porostów, które są bardzo wrażliwe na zanieczyszczenia. Występujące tu liczne zbiorowiska leśne stanowią naturalną oczyszczalnię wody. O urokach krajobrazu decyduje bogata szata roślinna. Dogodne warunki przyrodnicze umożliwiają bytowanie licznych gatunków zwierząt. Spotkać tu można: salamandrę plamistą, traszkę karpacką, kumaki, rzekotkę, strzelbę potokową, dudki i puchacze. Frysztak słynie z ponad 50-letniej tradycji łowieckiej. Zwarte masywy leśne są ostoją jelenia, dzika, zajęcy, bażantów, a przede wszystkim sarny. Rozbudowana sieć urządzeń łowieckich zlokalizowana jest w najbardziej uroczych, a zarazem cichych i spokojnych zakątkach. W miejscowości Stępina znajduje się dom myśliwski. Poza pomieszczeniami na narady i zebrania, dysponuje pokojami gościnnymi z 7 miejscami. W sąsiedztwie urządzony jest kryty biwak, służący do organizowania spotkań przy ognisku.

Wymienione elementy świadczą o dużej atrakcyjności tych stron, które są doskonałym terenem dla rozwoju agroturystyki. Ta forma wypoczynku zapewnia poznanie gospodarstwa rolnego, kontakt z przyrodą, zaopatrzenie w świeżą i zdrową żywność. Na terenie gminy Frysztak znajduje się kilka gospodarstw agroturystycznych.

Głównym atutem Frysztaka i okolic są piękne wzgórza, rozległe doliny Wisłoka oraz innych rzek i strumyków. Górskie lasy, tajemnicze zbocza i jary, nieskażone wody i ziemia, a także znakomite widoki z okolicznych wzniesień. Suma walorów estetycznych krajobrazu i bogactwo środowiska przyrodniczego zdecydowały o objęciu tego terenu ochroną rezerwatową. Frysztak usytuowany jest na granicy Czarnorzecko - Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego, który obejmuje malownicze wzniesienia Klonowej Góry (540 m n.p.m.), góry Bardo (534 m n.p.m.) i leżącej na północno - zachodnich krańcach gminy Frysztak góry Chełm (532 m n.p.m.). Tereny te stanowią fragmenty Pogórza Strzyżowsko - Dynowskiego.

Bogata rzeźbę wzniesień Pogórza, barwy rozległych lasów mieszanych, piękne przełomy rzek i potoków, głębokie wąwozy i jary, okazałe formy skalne, kolorowe łąki, szachownice pól uprawnych uzupełniają rozrzucone w dolinach wioski. Prawdziwą ozdobą i atrakcją turystyczną głównego pasma Pogórza są skały piaskowcowe i rozległe kamieniołomy, dwa z nich leżą w okolicy Frysztaka. Ze szczytów kamieniołomu w Cieszynie rozpościera się widok na dolinę Wisłoka i Górę Chełm. Z drugiego kamieniołomu znajdującego się we wsi Kobyle można zobaczyć panoramę Frysztaka od strony wschodniej.

W okolicach Frysztaka wyróżniono kilka punktów widokowych, oto one:

- Z pasma Jazowej, w kierunku zachodnim, roztacza się uroczy widok na rozległą dolinę Wisłoka, a w centralnej części panoramy widać wzgórze z zabytkowym kościołem Frysztaka,
- Z drogi Frysztak - Klecie, około 400 m od frysztackiego kościoła, roztacza się wspaniały widok na Bramę Frysztacką, malowniczy przełom Wisłoka,
- Z drogi prowadzącej z Jasła do Strzyżowa widać rozległą panoramę Lubli z widocznym drewnianym kościołem. W dali widnieje wzgórze i frysztacki kościół oraz Góra Chełm, Bardo i Klonowa,
- Ze Stępiny (droga na Zagórze) rozpościera się panorama wsi Stępina, a w oddali góruje Chełm,
- Spod góry Chełm mamy widok na schrony w Stępinie-Cieszynie oraz panoramę doliny rzeki Stępinki. U jej źródeł pobiera się wodę z zawartością leczniczych składników mineralnych,
- Z Koziej Góry (w kierunku zachodnim) widać Górę Kamienną oraz dalszą część doliny rzeki Stępinki,
- Z Kamieńca można podziwiać panoramę Gogołowa oraz Frysztaka,
- Z Glinika Dolnego (znad wyrobiska cegielni) zobaczyć można Frysztak i okolice.

Ze względu na fakt, iż tereny Gminy Frysztak są niewątpliwie atrakcyjnie położone, ściągają wielu turystów. Przez teren gminy przebiega kilka szlaków turystycznych, zarówno pieszych jak i rowerowych. W większości są one łatwe do pokonania i pozwalają poznać uroczyska okolic Frysztaka. Znajduje się tu także kilka punktów widokowych i szlaki turystyczne:

1. Pieszsze szlaki turystyczno – krajobrazowe:

- Szlak niebieski – Dębica – Wiśniowa – Czarnorzeki,
- Szlak żółty – Kołaczyce – Czudec,
- Szlak zielony – Ropczyce – Frysztak.

2. Trasy dla motorowerystów i zmotoryzowanych:

- Trasa nr 1 – Frysztak – Pułanki – Cieszyna – Stępina – Huta Gogołowska – Gogołów – Glinik Górny – Glinik Średni – Frysztak,
- Trasa nr 2 – typowo widokowa – Frysztak – Glinik Dolny – Sztukówka – Bardacie – Gogołów,
- Trasa nr 3 – typowo piesza – Stępina – góra Chełm.

3. Trasa wodno – kajakowa – przez gminę prowadzi szlak wodny, którym jest rzeka Wisłok, najbardziej popularna jest trasa w górę rzeki od Strzyżowa do Frysztaka.

Na wszystkich szlakach występują wspaniałe punkty widokowe, do najbardziej znanych należą: widoki z góry Chełm, widok z Kamieńca, widok z kamieniołomu w Cieszynie, z Kobyla z Piaskowej Góry.

Dla gości przygotowana jest zróżnicowana baza noclegowa i gastronomiczna, która obejmuje:

1. Baza noclegowa

- Hotelik „New Jubilatka” położony w centrum Frysztaka posiadający 2,3 i 4 osobowe pokoje z pełnym węzłem sanitarnym,
- Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji Frysztak – obiekt z 45 całodobowymi miejscami noclegowymi, w pokojach 2 i 4 osobowych,
- Szkoła Podstawowa we Frysztaku dysponuje obiektem z 25 miejscami noclegowymi, pokoje 2,4,5-cio osobowe,
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy we Frysztaku w okresie wakacyjnym dysponuje 120 miejscami noclegowymi,
- Turystyczna baza noclegowa w Chytrówce dysponująca 30 miejscami z możliwością skorzystania z przygotowanego miejsca na ognisko,
- Pola namiotowe zlokalizowane są w miejscowościach: Stępina, Lubla, Chytrówka, Frysztak,
- Gospodarstwa agroturystyczne, znajdujące się w miejscowościach Cieszyna Huta Gogołowska, Frysztak, Lubla i Stępina.

2. Baza gastronomiczna

- Bar „Mix” w Twierdzy,
- Bar „Ocean” w Twierdzy,

- Restauracja „New Jubilatka” we Frysztaku.

Na terenie gminy działa Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji (GOSiR). Dysponuje znaczną powierzchnią rekreacyjno – sportową i stanowi doskonale miejsce do organizacji zgrupowań sportowo – szkoleniowych, kolonii, obozów, kursów, wycieczek, rajdów oraz indywidualnego wypoczynku.

Do dyspozycji korzystających GOSiR proponuje:

- Salę wykładową wyposażoną w sprzęt audio – video,
- Saunę,
- Salę gimnastyczną wyposażoną w stoły do tenisa stołowego oraz szatnie i natryski,
- Boisko do piłki nożnej trybunami na około 1500 miejsc,
- Asfaltowy kort tenisowy,
- Bieżnię żużlową 100 m,
- Skocznię do skoku w dal,
- Plac zabaw dla dzieci z huśtawkami,
- Dogodne miejsce na ognisko,
- Zespół basenów odkrytych w skład, którego wchodzi: basen sportowy, rekreacyjny oraz brodzik z biczami wodnymi i urządzeniami do masażu,

Szkoła Podstawowa i Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy we Frysztaku także posiadają odpowiednią bazę sportową w skład, której wchodzi sala gimnastyczna wraz z wyposażeniem do prowadzenia różnego rodzaju rozgrywek i organizowania zgrupowań.

Gmina Frysztak pomimo zniszczeń spowodowanych pożarami i działaniami wojennymi, zachowała małomiasteczkowy charakter. Jej głównym punktem jest rynek we Frysztaku, niestety większość starszych budowli znajdujących się w centrum Frysztaka nie ocalała. Mimo to okolica ta może poszczycić się kilkoma obiektami i zespołami zabytkowymi godnymi odwiedzenia i cieszącymi się dużą atrakcyjnością wśród turystów, a należą do nich:

- Kościół parafialny pod wezwaniem Św. Katarzyny w Gogołowie, drewniany z 1672r. Jest to niewielka świątynia o skromnej, typowej dla tego budownictwa architekturze. Pomimo licznych remontów zachował urok i klimat XVII wiecznej budowli,
- Kościół pod wezwaniem Św. Mikołaja w Lubli, drewniany, 2 połowa XV w. Pomimo przekształceń zachował gotycki charakter bryły, która wraz z otoczeniem

tworzy wyjątkowo malowniczy obiekt. We wnętrzu znajduje się unikatowy ołtarz z 1703 r.,

- Kościół pod wezwaniem Narodzenia NMP we Frysztaku. Świątynia wzniesiona w 1927 r. Jest to trzynawowy, murowany kościół o zwartej bryle. Charakterystyczna wieża góruje nad całą zabudową stanowiąc doskonały punkt orientacyjny. Usytuowanie kościoła na wysokim wzniesieniu sprawia, iż jest on widoczny z dala od Frysztaka, przez co stał się jego symbolem,
- Stary cmentarz żydowski - kirkut - we Frysztaku. Z 2 połowy XVII w. z częściowo zachowanymi kamiennymi pomnikami,
- Zespół schronu kolejowego z okresu II wojny światowej w Stępinie- Cieszynie. W jednym z nich mieściła się siedziba głównego sztabu Wehrmachtu. Tutaj 27 sierpnia 1941 r. Hitler spotkał się z Mussolinim. Główną atrakcją jest tunel, mogący zmieścić cały pociąg. Znajdowała się tu własna elektrownia, wodociągi i inne urządzenia,
- Dom mieszkalny we Frysztaku przy ul. Braci Dymnickich 2. Znajdują się tu piwnice i podziemne korytarze (prawdopodobnie z XVII w.), których sieć ciągnęła się pod całym Fryszlakiem.
- Dom mieszkalny z początku XX w. przy ulicy Ks.W. Blajera 14, rozbudowany w 1925 r. z przeznaczeniem na sąd grodzki, obecnie Biblioteka.

4. Zagospodarowanie przestrzenne

4.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

W funkcjonowaniu środowiska naturalnego zasadnicze znaczenie na terenie gminy ma struktura ekologiczna krajobrazu w tym wielkość i wzajemny układ różnego rodzaju ekosystemów.

Na terenie gminy można wyróżnić:

- Ekosystem leśny,
- Ekosystemy łąkowo – wodne,
- Ekosystemy wód płynących (korytarz ekologiczny rzeki Wisłok).

Te ekosystemy tworzą bardzo specyficzny i bardzo atrakcyjny krajobraz gminy, decydują o jej tożsamości i wartości. Są one czytelne w terenie i w znacznej mierze zachowują swoją naturalność. Ekosystemy łąkowo – wodne łączą się z doliną rzeki Wisłok, która na terenie gminy jest częścią korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym. Korytarz ekologiczny rzeki Wisłok przecina ekosystem leśny poprzecznie tworząc w punkcie przecięcia tzw. „BRAMĘ FRYSZTACKĄ” stanowiąc unikalny fragment krajobrazu w skali gminy i regionu.

O ile ekosystem leśny i większa część ekosystemów łąkowo – wodnych zachowały swoją naturalność i nie są zagrożone procesami urbanizacyjnymi, o tyle korytarz ekologiczny rzeki Wisłok, przez który przebiega droga krajowa Rzeszów – Krosno i linia kolejowa Rzeszów – Jasło, jest zagrożony nadmierną ekspansją budownictwa mieszkaniowego, przemysłowego i infrastruktury.

Dla ochrony środowiska naturalnego na terenie gminy ustanowiono:

- Czarnorzecko – Strzyżowski Park Krajobrazowy wraz z otuliną,
- Rezerwat „Góry Chełm”,
- Pomniki przyrody ożywionej,
- Lasy ochronne.

Polityka ochrony zasobów środowiska naturalnego, części gminy znajdującej się na terenie Parku Krajobrazowego powinna być rozstrzygnięta w planie ochrony parku (zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie przyrody). Do czasu opracowania planu ochrony parku na jego obszarze winny obowiązywać przepisy wynikające z ustanowienia parku.

Zasoby środowiska przyrodniczego znajdujące się poza granicami parku powinny być chronione przed zmianą użytkowania i winny zachować swą naturalność. Dotyczyć to powinno szczególnie obszarów stanowiących wewnętrzny system ekologiczny, który tworzą doliny rzek i cieków wodnych oraz obszary zieleni leśnej i śródpolnej.

Gmina Frysztak, podobnie jak i całe województwo podkarpackie, w porównaniu z innymi regionami kraju, ma dobrze zachowane środowisko przyrodnicze. Zanieczyszczenie powietrza w województwie jest stosunkowo niewielkie i można ten element środowiska naturalnego traktować jako mocną stronę tego regionu. Największy negatywny wpływ na jakość powietrza ma ogrzewanie indywidualnych budynków mieszkalnych przez piece węglowe i ścieki pochodzące z gospodarstw domowych. Z racji tego, że Gmina Frysztak

położona jest z dala od głównych ośrodków zanieczyszczeń w województwie, powietrze jest w niej stosunkowo nieskażone. Do poprawy czystości powietrza przyczynia się także likwidacja kotłowni węglowych, stopniowo na gazowe.

4.2. Infrastruktura techniczna

4.2.1. Stan dróg i komunikacja

Układ sieci drogowej na terenie gminy stanowią:

- Drogi krajowe – na obszarze Gminy Frysztak nie występują,
- Drogi wojewódzkie – łączna ilość - 14,90 km:
  - droga nr 988 Babica – Warzyce – km 12,50, stan techniczny: zły (w przebudowie),
  - droga nr 990 Twierdza – Turaszówka – km 2,40, stan techniczny zły,
- Drogi powiatowe łączna ilość - 33,22 km:
  - droga nr 512 Cieszyna – Jaszczurowa – km 6,22, stan techniczny zły,
  - droga nr 514 Cieszyna – Huta Gogołowska – km 10,89, stan techniczny zły,
  - droga nr 515 Frysztak – Gogołów – Klecie – km 10,98, stan techniczny zły,
  - droga nr 516 Frysztak – Kobyle – Jazowa – km 1,20, stan techniczny dobry,
  - droga nr 518 Kobyle – Łęki Strzyżowskie – km 1,79, stan techniczny zły,
  - droga nr 618 Lubla – Sieklówka – km 2,14, stan techniczny zły,
- Drogi gminne o łącznej długości 37 km, stan techniczny zły – ok. 30% długość nawierzchni asfaltowej, pozostała część – drogi żwirowe.

Łączna długość dróg w gminie wynosi 85,12 km, z czego na drogi wojewódzkie przypada 14,90 km, powiatowe 33,22 km, a na gminne 37,00 km. Długość dróg gminnych o nawierzchni twardej asfaltowej wynosi 11,10 km i nawierzchni żwirowej 25,90 km.

Stan techniczny dróg na terenie gminy ocenia się jako zły podobnie ocenia się także stan techniczny poboczy wszystkich dróg.

Układ dróg w kilometrach w porównaniu do całej Polski

Drogi (w km)	W Gminie	W Polsce
Krajowe	Brak	45 608
Wojewódzkie	14,90	111 350
Powiatowe	33,22	111 570
Gminne	37	59 762

Komunikacja w Gminie Frysztak przedstawia się następująco:

Stacje benzynowe i diagnostyczne:

- stacje benzynowe: 1 w Twierdzy (PKN Orlen), 1 we Frysztaku – w budowie (prywatna), 1 w Cieszynie – tylko olej napędowy (prywatna),
- stacje gazowe: 2 we Frysztaku (prywatne),
- stacje diagnostyki: 1 we Frysztaku (prywatna), 1 w Cieszynie – (prywatna),

Parkingi – liczba miejsc parkingowych:

- Frysztak – parking nieutwardzony na ok. 30 miejsc (k. Ośrodka Zdrowia),
  - parking asfaltowy na ul. M. Frysztackiego ok. 30 miejsc,
  - parking nieutwardzony na terenie GOS i R ok.50 miejsc
- Lubla – parking utwardzony płytami typu Yomb na ok. 50 miejsc (k. kościoła),
- Gogołów - parking asfaltowy na ok. 30 miejsc (k. kościoła).
- Stepina – parking utwardzony płytami betonowymi na ok. 60 miejsc (k. zespołu schronów)

Komunikacja zbiorowa natomiast wygląda następująco:

Linie kolejowe – trasa Rzeszów – Jasło, długości ok. 8,33 km,

PKS – usługi świadczone na trasach obejmujących drogi powiatowe wojewódzkie - ciągu dróg:

- trasa Krosno – Rzeszów,
- trasa Jasło – Lubla – Rzeszów,
- trasa Lubla – Strzyżów – Rzeszów,
- trasa Gogołów – Strzyżów – Rzeszów,
- trasa Huta Gogołowska – Frysztak – Strzyżów – Rzeszów,
- trasa Jasło – Gogołów – Strzyżów,
- oraz kursy przelotowe z innych kierunków (Lublin, Gorlice, Przemyśl).

Prywatna komunikacja:

- taxi – 4 koncesje,
- komunikacja związana z dowozem dzieci do szkół – 1 podmiot,
- prywatna komunikacja samochodowa związana z przejazdem przez teren gminy – świadczona przez podmioty z poza terenu gminy.

4.2.2. Telekomunikacja

Gmina obsługiwana jest łącznością przewodową i radiową przez jednego operatora, to jest przez Telekomunikację Polską S.A. Należy do Okręgu Telekomunikacyjnego Jasło. Centrala telefoniczna znajduje się w miejscowości Frysztak – centrala elektroniczna, w Gogołowie i Lubli – znajdują się urządzenia zwielokrotniające obsługiwane przez centrale Rzeszów, miejscowości Cieszyna i Stępina obsługiwane są przez centralę w Wiśniowej. Centrala we Frysztaku powiązana jest z okręgową magistralą ziemną (kabel światłowodowy).

Wyposażenie gminy w środki łączności jest wystarczające, ok.85 % gospodarstw domowych posiada dostęp do telefonu. Należy także wspomnieć o telefonii komórkowej, we Frysztaku znajdują się anteny przekaźnikowe wszystkich operatorów komórkowych.

4.2.3. Wyposażenie w energię elektryczną

Zaopatrzenie gminy w energię elektryczną odbywa się liniami elektroenergetycznymi wysokiego napięcia 15 kV ze stacji redukcyjnych z wysokiego na średnie napięcie, zlokalizowanych w Strzyżowie i Krośnie, a magistrala główna biegnąca między tymi stacjami rozgałęzia się na terenie gminy. Ogólne parametry napięciowe w gminie są zadowalające i w chwili obecnej wystarczające.

Odgałęzienie północne zasila takie miejscowości jak:

- Cieszyna,
- Stępina,
- Huta Gogołowska,

Odgąlenie centralne zasila:

- Frysztak,
- Glinik Średni,
- Glinik Górny,
- Gogołów.

Odgąlenie południowe zasila:

- Twierdę,
- Glinik Dolny,
- Widacz,
- Lublę.

Napięcie średnie doprowadzane jest do stacji transformatorowych, gdzie następuje jego transformacja (obniżenie) do poziomu 0,4 kV. Jest to napięcie wiejskiej sieci konsumpcyjnej i oświetleniowej, bezpośrednio obsługującej odbiorców.

Stacje na terenie gminy są w wykonaniu napowietrznym, zasilane promieniowo. Przez teren gminy przebiega tranzytowa linia energetyczna krajowego systemu zasilania relacji Tarnów – Krosno o napięciu 400 kV. Strefa ochronna tej linii wolna od zabudowy, wynosi po 50 m od osi. Jest to pas terenu gdzie wartość pola elektromagnetycznego otaczająca źródło napięcia (linię) jest wyższe od normy bezpiecznej dla organizmów żywych to jest 1kV na 1 m przy najwyższym napięciu roboczym urządzenia.

Gmina jest zasilana ze źródeł napięcia zlokalizowanych poza jej granicami (Strzyżów, Krosno). Znaczne oddalenie od głównych punktów zasilania powoduje negatywne skutki w funkcjonowaniu układów średniego napięcia (zbyt długie ciągi magistral, spadki napięć, możliwość awarii systemu). Sieci gminne, rozdzielcze, średniego napięcia wymagają w większości rekonstrukcji i rozbudowy. Odczuwane są skutki przeprowadzonej w latach 50 – 60-tych powszechnej elektryfikacji wsi, przy ograniczonych możliwościach materiałowych, finansowych i przyjmowanych w tym okresie obciążeniach jednostkowych. Dodatkowym czynnikiem degradującym jest czas powodujący starzenie się konstrukcji i izolacji. Tempo koniecznej reelektryfikacji w gminie jak i na terenie całego województwa uzależnione jest od nakładów finansowych deklarowanych na ten cel przez Samorząd i gestora sieci.

Do wsi, dla których planowana jest rekonstrukcja sieci należą w Gminie Frysztak: Glinik Górny, Glinik Średni, Glinik Dolny, Frysztak, Twierdza, Kobyle. Rekonstrukcja ta polegać będzie na dostosowaniu technicznych warunków urządzeń i linii do obowiązujących norm oraz koniecznej rozbudowie układu o dodatkowe stacje dla polepszenia warunków napięciowych odbiorców istniejących i przyszłych.

4.2.4. Gazyfikacja

Na terenie Gminy Frysztak wszystkie wsie są zgazyfikowane, a ponad 90% budynków mieszkalnych w gminie jest podłączone do gazu sieciowego. Długość sieci gazociągowej w gminie wynosi 143,7 km. Przebiegający przez teren gminy gazociąg wysokoprężny o średnicy 250 mm jest gazociągiem o znaczeniu regionalnym relacji Sędziszów – Warzyce i ciśnieniu normalnym 4,0 Mpa. Gazociąg ten wybudowano w 1970 r. i pracuje on w układzie pierścieniowym krajowego układu sieci gazowych. Z gazociągu tego zasilana jest w gaz ziemny stacja redukcyjno – pomiarowa znajdująca się w miejscowości Frysztak, z której zasilane są w gaz wszystkie miejscowości w gminie za wyjątkiem Huty Gogołowskiej i Gogołowa, które zasilane są z sąsiednich gmin (tj. ze wsi Kamienica i Januszkowice). Strefa bezpieczeństwa od wyżej wymienionego gazociągu wysokoprężnego i stacji redukcyjno – pomiarowej w zależności od rodzaju zabudowy i rodzaju uzbrojenia wynosi od 2,0 do 35,0 m. Na koniec 1996 r. wszystkie miejscowości w gminie posiadały już sieć gazową, przy czym na terenie Frysztaka znajduje się sieć niskoprężna, a pozostałe miejscowości posiadają sieć średnioprężną. W ośmiu miejscowościach gminy sieć gazowa ma ponad dziesięć lat, a w pozostałych pięciu sieć gazową wybudowano w ostatnim dziesięcioleciu. Gazociągi niskoprężne posiadają średnicę 20 mm do 75 mm, a gazociągi niskoprężne są o średnicach 32 mm do 125 mm.

4.2.5. Gospodarka wodno – ściekowa

W Gminie Frysztak dostęp do wody ma 1239 gospodarstw. Woda dostarczana jest z wodociągu gminnego bądź z własnych studni. Frysztak posiada wodociąg komunalny zasilany z ujęcia powierzchniowego znajdującego się we wsi Glinik Średni na potoku „Branówek” oraz z trzech studni wierconych. Wydajność studni wierconych wynosi 7,20 m³/h, natomiast ujęcia powierzchniowego 10,00 m³/h.

Pozostałe miejscowości zasilane są w wodę z lokalnych pojedynczych wodociągów grawitacyjnych zasilanych w wodę ze źródeł samo wypływowych o nieustalonej wydajności lub wyżej położonych wydajnych studni kopanych. Wodociągi te posiadają początkowe zbiorniki wyrównawcze i zasilają w wodę na ogół kilka gospodarstw i prawie całe wsie w przypadku Stępiny i Cieszyny.

W 2003 r. wykonano w gminie odwiert studni głębinowej i rozpoczęto modernizację stacji uzdatniania wody. W roku bieżącym, czyli w 2004 planuje się wykonanie kolejnych odwiertów studni głębinowych, a w kolejnych latach kontynuację modernizacji stacji uzdatniania wody, budowę nowych ujęć wody i sieci wodociągowej.

Charakterystyka sieci wodociągowej Gminy Frysztak

Całkowita długość sieci wodociągowej	26 km
Stopień zwodociągowania gminy	12 %
Liczba gospodarstw podłączonych do sieci	347 budynków
Główne ujęcia wody	Ujęcie wody powierzchniowej (potok Branówka), studnie głębinowe (3 sztuki)

4.2.6. Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnia ścieków

W 2001 roku zakończono budowę oczyszczalni ścieków w miejscowości Glinik Dolny. Do końca 2003 roku wykonano kanalizację sanitarną w miejscowościach: Glinik Dolny, Glinik Średni, oraz część miejscowości Frysztak.

W 2004 roku realizowana jest budowa kanalizacji wsi Twierdza.

W kolejnych latach gmina zajmie się budową sieci kanalizacyjnej we wsiach Cieszyna, Frysztak i Pułanki.

Charakterystyka sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków

Całkowita długość sieci kanalizacyjnej	20,60 km
Stopień skanalizowania gminy	7%
Liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci	211 budynków
Rodzaj oczyszczalni	HYDROVIT biologiczno – mechaniczna
Przepuszczalność oczyszczalni na dobę	Q śrd 252 m ³ Q maxd 328 m ³
Własność oczyszczalni	Gminna

4.2.7. Gospodarka odpadami komunalnymi

Jednostki obsługujące gospodarkę odpadami

W gminie Fryszak gospodarkę odpadami obsługują dwie firmy:

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Strzyżów wywozi nieczystości stałe z terenu miejscowości: Huta Gogołowska, Stępina, Cieszyna, Pułanki, Glinik Średni, Glinik Górny i Gogołów.

Gminna Spółdzielnia „SCH” Fryszak wywozi nieczystości stałe z miejscowości: Fryszak, Kobyłe, Glinik Dolny, Twierdza, Widacz, Lubla oraz nieczystości płynne z terenu całej gminy.

Na terenie gminy nie istnieje żadne wysypisko śmieci. Gmina korzysta z komunalnego wysypiska śmieci w Strzyżowie na mocy zawartego z Gminą i miastem Strzyżów porozumienia, którego celem była partycypacja w kosztach budowy i utrzymania wysypiska śmieci dla tych gmin. Wywóz nieczystości stałych z terenu Gminy Fryszak niezależnie od ilości śmieci wyprodukowanych przez poszczególne gminy następować będzie aż do zapelnienia się składowiska.

Na terenie gminy postawione zostały trzy pojemniki przeznaczone do zbiórki zużytych baterii, które są opróżniane przez firmę EKO – TOP w Rzeszowie oraz jeden pojemnik przeznaczony na oleje przepracowane opróżniany przez Rafinerię Jedlicze.

4.3 Własność nieruchomości

W ogólnej powierzchni gminy liczącej 9 051 ha występują następujące rodzaje własności:

Własność Agencji Nieruchomości Rolnych	pow. 105,00 ha tj. 1,20%
Zasoby gruntów państwowych	pow. 24,15 ha tj. 0,15%
Własność spółdzielcza i po byłym „IGLOOPOLU”	pow. 232,60 ha tj. 2,60%
Własność Kurii Biskupich i Parafii Rzym-Katolickich	pow. 81,50 ha tj. 0,90%
Pozostałe grunty instytucji państwowych i uspołecz.	pow. 10,50 ha tj. 0,10%
Własność komunalna i mienie wiejskie	pow. 27,80 ha tj. 0,30%
Własność indywidualna	pow. 8 569,45 ha tj. 94,75%

4.4 Obiekty dziedzictwa kulturowego

Do obiektów dziedzictwa kulturowego Gminy Frysztak zaliczamy:

Wieś Stępina

Zespół schronu kolejowego z okresu II wojny światowej

- kolejowy schron tunelowy dla pociągu sztabowego,
- schrony zaplecza technologicznego mieszczące urządzenia zapewniające zasilanie, ogrzewanie i wentylację schronu kolejowego, połączone z nim podziemnym tunelem,
- schrony bierne i bojowe,

Kapliczka na górze Chełm, koniec XVIII lub początek XIX wieku,

Chałupa drewniana 1904 r.

Stodoła drewniana kryta strzechą,

Cmentarz choleryczny,

Wiatrak nr 14a

Wiatrak nr 45

Kapliczka z figurką Chrystusa Frasobliwego na pniu lipy II ćw. XX wieku.

Wieś Twierdza

Relikty średniowiecznego zamku z XIV wieku,

Fragment dawnego traktu handlowego z Frysztaka do Jasła,

Kapliczka Matki Boskiej 1887 r.,

Enklawa zabudowy przemysłowej powstała przed I – szą Wojną Światową i rozbudowana w okresie międzywojennym,

Zespół zabudowy o charakterze małomiasteczkowym,

Zabudowa o charakterze wiejskim przy drodze do Krosna i Jasła,

Szkoła Ludowa (1905 – 1912) o neogotyckich cechach,

Dom mieszkalny 1927r.,

Młyn,

Wieś Widacz

Wschodni kraniec rozległego nawsia,

Kapliczka w przysiółku Czajki I – sza ćw. XX w.,

Kapliczka z figurką Chrystusa I – sza ćw. XX w.,

Kapliczka murowana z II połowy XX w.,

Pozostałości z zespołu dworskiego,
Chałupa drewniana z 1892 r.,
Domy mieszkalne drewniane 1914 r.,
    Wieś Frysztak
Układ urbanistyczny XIV – XIX w.,
Zespół Kościoła Parafialnego pod wezwaniem Narodzenia NMP,
Kapliczka,
Poczta z początku XX w.,
Apteka około 1920 r.,
Dwór około XVI w.,
Domy drewniane z początku XX r.,
Wiatrak.

    Stanowiska archeologiczne w Gminie Frysztak:
    Ślady osadnictwa neolitycznego i wczesnej epoki brązu w Stępinie,
    Relikty średniowiecznego zamku z XIV w. w Twierdzy,
    Ślad osadnictwa neolityczny i wczesna epoka brązu w Twierdzy,
    Domniemane grodzisko wczesnośredniowieczne w Twierdzy,
    Punkt osadniczy średniowieczny w Twierdzy,
    Ślad osadnictwa neolityczny i wczesna epoka brązu w Widaczu,
    Ślad osadnictwa prehistorycznego w Widaczu.

4.5 Analiza SWOT

Celem analizy jest określenie mocnych i słabych stron, które wynikają ze specyfiki Gminy oraz szans i zagrożeń wpływających z otoczenia, a więc czynników, które są niezależne od Gminy.

Analiza mocnych i słabych stron przeprowadzona została w następujących obszarach:

Położenie Gminy, środowisko naturalne, dostępność komunikacyjna,
Infrastruktura techniczna,
Warunki wspierające rozwój gospodarczy.

Analiza szans i zagrożeń obejmuje:

Ochronę środowiska i infrastrukturę techniczną.

Analiza mocnych i słabych stron

1. Położenie Gminy, środowisko naturalne, dostępność komunikacyjna	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - położenie w paśmie Pogórza Strzyżowsko-Dyowskiego (wspaniałe walory krajobrazowe) - rzeźba terenu umożliwiająca uprawianie różnych sportów zimowych - niski stopień zanieczyszczenia środowiska zanieczyszczeniami przemysłowymi - atrakcyjne tereny łowieckie , - park krajobrazowy oraz duże kompleksy leśne bogate w rzadkie gatunki roślin i zwierząt - ciekawe zabytki 	<ul style="list-style-type: none"> - zły stan infrastruktury drogowej - słabo rozwinięta kompleksowa gospodarka odpadami - niska świadomość mieszkańców gminy na temat znaczenia ochrony środowiska naturalnego (gospodarki odpadami itp.) - występowanie zagrożeń powodziowych - niezbyt korzystny układ komunikacyjny w stosunku do układu głównych dróg w regionie

2. Infrastruktura techniczna	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - wysoki wskaźnik gazyfikacji wsi na terenie gminy - dobrze rozwinięta sieć wodociągów - dostatecznie rozwinięta sieć telekomunikacyjna - posiadanie gminnej oczyszczalni ścieków 	<ul style="list-style-type: none"> - Zły stan infrastruktury drogowej - Słabo rozwinięta sieć kanalizacji sanitarnej - Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura oświetleniowa - Słabo zagospodarowanie poboczy dróg, brak chodników dla pieszych (bardzo wysokie zagrożenie wypadkami drogowymi z udziałem pieszych) - Niedostatecznie rozwinięta baza gastronomiczna - Słabo rozwinięta gospodarka wodna - Zły stan urządzeń wodnych - nie podejmowanie działań melioracyjnych

3. Warunki wspierające rozwój gospodarczy	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - działalność instytucji okołobiznesowych takich jak: Bank Spółdzielczy w Strzyżowie, Ośrodki Doradztwa Rolniczego - tworzenie przez władze gminne klimatu korzystnego dla rozwoju przedsiębiorczości - dynamiczne i twórcze podejście władz gminy do spraw związanych z szeroko pojętym rozwojem lokalnym 	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom kapitału prywatnego na terenie gminy - niski poziom inwestycji zewnętrznych - brak informacji na temat działania instytucji okołobiznesowych i doradczych ułatwiających podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej - słabe zaplecze kadrowe (brak wysoko wykwalifikowanej kadry) - ciągle niedostateczna ilość działań promocyjnych, promujących jej walory turystyczne oraz możliwości inwestycyjne - mentalność mieszkańców (którzy w wielu przypadkach nie rozumieją znaczenia przedsiębiorczości i innowacyjności)

Analiza szans i zagrożeń

1. Ochrona środowiska i infrastruktura techniczna	
SZANSE	ZAGROŻENIA

<ul style="list-style-type: none"> - możliwość pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania dla inwestycji gminnych (np. pieniędzy pochodzących z programów pomocowych) - możliwość dalszej rozbudowy sieci kanalizacyjnej - podniesienie świadomości ekologicznej w kraju oraz zwiększenie pomocy i zrozumienia władz państwa dla spraw ochrony środowiska naturalnego w regionach - budowa nowego międzygminnego wysypiska śmieci - rozwój sieci telekomunikacyjnej (zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie dostępu do nowoczesnej sieci telefonicznej i internetowej) 	<ul style="list-style-type: none"> - niepewność pozyskania dodatkowych środków finansowych na zaplanowane do realizacji w określonym czasie inwestycje gminne. - dość długi czas oczekiwania na skutki poszczególnych działań operacyjnych - brak wystarczających środków własnych na zaspokojenie wszystkich potrzeb wynikających z rozbudowy infrastruktury technicznej - niska świadomość ekologiczna mieszkańców gminy - oddalenie gminy od planowanej, głównej sieci dróg
---	---

Identyfikacja problemów.

Podstawę wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej stanowi dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna. Nieodpowiedni stopień rozwoju infrastruktury wiejskiej nie tylko obniża standard życia i gospodarowania mieszkańców wsi, lecz także decyduje o słabej atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów tak zewnętrznych jak i wewnętrznych. Pociąga to za sobą najczęściej zastój ekonomiczny oraz znaczny poziom degradacji środowiska naturalnego poprzez emisję zanieczyszczeń do powietrza, zrzuty ścieków gospodarczych oraz bardzo niebezpiecznych dla środowiska biogennych (pohodowlanych). Co w efekcie rzutuje nie tylko na obniżenie stanu zdrowotności społeczeństwa oraz niekorzystnie wpływa na jakość płodów rolnych i walory turystyczne terenu.

Wypełnianie luk występujących w infrastrukturze gminy stanowi pole strategicznego myślenia o przyszłości całego regionu. Podniesienie poziomu wyposażenia w pełną infrastrukturę techniczną oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej poprzez poprawę jakości dróg oraz uruchomienie właściwej liczby połączeń komunikacyjnych z ważniejszymi

punktami regionu pozwoli na zmniejszenie dystansu konkurencyjnego jaki dzieli gminę Frysztak od bardziej rozwiniętych regionów kraju. Z pewnością zaowocuje to większym zainteresowaniem ze strony inwestorów, a w następstwie podniesie stopień lokalnego rozwoju ekonomicznego.

Gęstość dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych na terenie województwa podkarpackiego jest niższa od średniej krajowej. Przekłada się to na sytuację komunikacyjną gminy Frysztak. Stan dróg wymaga tu znacznych nakładów finansowych na modernizację i rozbudowę układu komunikacyjnego. Jest to niezbędne, aby stan dróg nie stał się podstawową barierą rozwoju regionalnego gminy.

Pożądane tendencje rozwojowe w zakresie infrastruktury technicznej, społecznej, kultury i sportu obejmują ponadto:

- budowę i modernizację sieci kanalizacyjnych, wodociągowych,
- rozbudowę i modernizację sieci energetycznych oraz poprawę warunków napięciowych odbiorców,

5. Gospodarka

Gmina Frysztak otwarta jest na inwestycje na każdym polu działalności gospodarczej, które zaowocują zyskiem oraz utworzeniem nowych trwałych miejsc pracy dla mieszkańców tego terenu.

Główne pożądane kierunki inwestowania to:

- Tworzenie grup producenckich w rolnictwie,
- Przetwórstwo rolnicze,
- Rozbudowa infrastruktury około turystycznej i rekreacyjnej,

- Rozwój usług.

Infrastruktura w gminie w ostatnich latach uległa znacznej poprawie. Ponad 80% gospodarstw domowych podłączonych jest do sieci wodociągów wiejskich, są to przede wszystkim wodociągi grawitacyjne. Część mieszkańców korzysta również z wodociągów lokalnych za pomocą hydroforów lub pomp głębinowych. W 2001 roku zakończono budowę oczyszczalni ścieków typu „Hydrovit”. Równocześnie rozpoczęto budowę kanalizacji sanitarnej grawitacyjno – pompowej, która jest obecnie wdrażana w kolejnych miejscowościach. Wszystkie z 14 sołectw gminy są zgazyfikowane. Sieć gazowa obejmuje ponad 90% gospodarstw domowych, zakładów i instytucji Gminy. Również sieć telekomunikacyjna i pocztowa obejmuje wszystkie sołectwa gminy. Ponadto zainstalowane są przekaźniki telekomunikacji komórkowej Centertel, Era – GSM, Plus – GSM, pokrywają one swoim zasięgiem całą gminę. Przez teren gminy przebiegają drogi wojewódzkie powiatowe oraz gminne. Ponadto przebiega jednotorowa linia kolejowa Rzeszów – Jasło z przestankiem kolejowym we wsi Twierdza. Gmina Frysztak w porównaniu z innymi regionami kraju ma dobrze zachowane środowisko przyrodnicze. Zorganizowana jest tu zbiórka odpadów komunalnych jak również prowadzona jest selektywna zbiórka śmieci. Atutem gminy jest niski poziom skażenia środowiska naturalnego, co stwarza duże możliwości produkcji ekologicznej w rolnictwie. Produkty takie poszukiwane są na rynkach krajowych i zagranicznych. Teren górzysty utrudnia prowadzenie działalności rolniczej i ogranicza wybór kierunków produkcji determinując ich użytkowanie w postaci łąk, pastwisk i lasów.

Główne cele gminy to według hierarchii:

- Podniesienie poziomu życia społeczności lokalnej,
- Rozwój infrastruktury technicznej, co podniesie atrakcyjność inwestycyjną i osadniczą terenu
- Rozwój agroturystyki i turystyki weekendowej,
- Powstanie nowych zakładów przetwórczych wykorzystujących miejscowe surowce,
- Utworzenie grup producencko – marketingowych,
- Nawiązanie stałej współpracy pomiędzy grupami produkcyjno – marketingowymi a zakładami przetwórczymi, na bazie produktów miejscowego rolnictwa,
- Powstanie instytucji wspierających rozwój społeczny i gospodarczy gminy, w tym instytucji okołobiznesowych

- Pozyskanie środków unijnych w celu szybszego podniesienia poziomu inwestycji (uzyskania szybszych i kompleksowych efektów w skali całej gminy),

Frysztak pozostaje gminą wiejską, a jej działania skierowane są w kierunku dostosowania rolnictwa do standardów europejskich, rozwijania przemysłu agroturystycznego oraz ustabilizowania sytuacji ekonomicznej i wyposażenia w wymagane urządzenia i sieci infrastruktury technicznej. Społeczność gminy przyciąga gościnnością, a teren unikatowymi zabytkami i wspaniałymi krajobrazami.

5.1. Główni pracodawcy, struktura i trendy

Do zakładów, które prowadzą działalność na terenie gminy Frysztak należą m.in.:

- Produkcyjno – Usługowa Spółdzielnia Pracy „AUTO – SERVICE” - Stolarska Twierdza 123, 38-130 Frysztak oraz Zakład Metalowy Frysztak, Ul. Ks. Blajera 16, 38-130 Frysztak
- Zakład Stolarski Zbigniew Dykas, ul. Rzeszowska 8, 38-130 Frysztak,
- Elementy Budowlane „Frysztak” sp. z o.o., Twierdza 66, 38-130 Frysztak
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „TARA” Chmura Tadeusz, Twierdza 67, 38-130 Frysztak,
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „WENTA”, ul. Frysztackiego 32, 38-130 Frysztak,
- Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe „Stolarex”,
- Zakład Ceramiki Budowlanej „Cegielnia Glinik Dolny” s.c. Stanisław Mikuszewski, Rafał Mikuszewski
- Zakład Produkcyjny POLONEA Polska spółka z o.o. w Stępinie,
- Pozostałe mniejsze przedsiębiorstwa usługowo - produkcyjne

Jeżeli chodzi o stan przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy przeprowadzono badanie dotyczące ich kondycji i planów długoterminowych. Zbadanych zostało 61 przedsiębiorstw z terenu całej gminy. Większość przedsiębiorców 58 % jest zadowolonych z promocji gospodarczej prowadzonych przez władze gminne. Równie wysoka ich liczba 62 % pozytywnie ocenia dalsze możliwości rozwoju w najbliższej perspektywie. Godnym uwagi jest też fakt zadeklarowania planów inwestycyjnych przez ponad 1/3 badanych. Tylko 26 % ankietowanych zdecydowanie nie będzie inwestowało w ciągu najbliższych dwóch lat. Kwota planowanych inwestycji wynosi nieco ponad cztery miliony złotych. Przedsiębiorcy deklarują też utworzenie w związku z planowanym rozwojem nowych miejsc pracy.

Wg przeprowadzonego badania dzięki tym inwestycjom może powstać około 60-ciu nowych miejsc pracy.

Ankietowani przedsiębiorcy widzą siebie oraz pozyskanych inwestorów zewnętrznych jako główny motor rozwoju gminy, który zapewni poprawę warunków bytowych społeczeństwa lokalnego.

5.2. Rolnictwo

Ilość gospodarstw rolnych w gminie – 1756 w tym:

od 1 – 2 ha 886,

od 2 – 5 ha 741,

od 5 – 7 ha 93,

od 7 – 10 ha 24,

od 10 – 15 ha 6,

pow. 15 ha 6.

Użytki rolne ogółem wynoszą – 4860 ha w tym:

Grunty orne – 3980 ha,

Użytki zielone – 880 ha w tym: łąki 330 ha, pastwiska – 550 ha

Lasy i grunty leśne – 2566 ha, w tym indywidualne – 1434 ha.

Średnia wielkość gospodarstwa 2,59 ha.

5.3. Struktura podstawowych branż na terenie gminy

Specyfikacja gospodarcza gminy

Grupa	Stan podmiotów gospodarczych na dzień 10.05.2004
Handel	120
Produkcja	14
Usługi	130
Gastronomia	5

Transport	23
Eksport – Import	0
Pozostałe	3
Wyłączenia	0
Usługi materialne	0
Nieokreślone	101
Ogółem	396

5.4. Analiza SWOT

Analiza mocnych i słabych stron przeprowadzona została w następujących obszarach:

Główne sektory gospodarki,

Rolnictwo,

1. Główne sektory gospodarki	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY

<p>- stabilnie rozwijający się sektor Małych i Średnich Przedsiębiorstw szczególnie w zakresie handlu i usług</p>	<ul style="list-style-type: none"> - brak aktualnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy, - niewystarczająca infrastruktura instytucjonalna wspierająca rozwój przedsiębiorczości w gminie, - problemy z pozyskaniem kapitału na inwestycje przez miejscowe firmy, - wciąż zbyt słabo rozwinięta drobna wytwórczość, - niedostateczna promocja gospodarcza i turystyczna, - zbyt słabo rozwinięta baza gastronomiczna, - niedostateczny poziom edukacji ekonomicznej/ wiedzy na temat przedsiębiorczości wśród mieszkańców. - brak zakładów przemysłowych, które mogłyby dać trwałe miejsca pracy mieszkańcom gminy - niewielkie możliwości wynajmu lokali lub kupna gruntów pod działalność gospodarczą, - niska siła nabywcza mieszkańców Gminy,
---	--

1. Rolnictwo	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY

<ul style="list-style-type: none"> - ze względu na bardzo czyste środowisko naturalne produkty rolne mogą być uznane za zdrową żywność, - możliwość specjalizacji w zakresie działalności rolniczej tj. możliwość prowadzenia działalności w zakresie ogrodnictwa, sadownictwa i warzywnictwa, - dobre warunki do rozwoju agroturystyki, - dobra baza dla rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego. 	<ul style="list-style-type: none"> - utrudniony dostęp do pól ze względu na ukształtowanie terenu, - niezbyt korzystne warunki glebowe – przewaga gleb pseudobielicowych i mad brunatnych, - rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych, - brak zorganizowanego lokalnego rynku zbytu, - niezbyt wysoki poziom nowoczesnej wiedzy rolniczej, - niski poziom specyfikacji rolnej, - słaba mechanizacja produkcji rolnej, - wysokie koszty produkcji rolnej, - zbyt duże zatrudnienie w rolnictwie, -zły stan melioracji, -bariera kapitałowa, brak źródeł finansowania inwestycji w rolnictwie
---	--

Analiza szans i zagrożeń obejmuje:

Rolnictwo i główne sektory gospodarki.

1. Rolnictwo i główne sektory gospodarki	
SZANSE	ZAGROŻENIA

<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie zewnętrznych inwestorów, - dostęp do preferencyjnych kredytów i innych źródeł finansowania inwestycji w rolnictwie oraz rozwoju przedsiębiorczości, - rozwój turystyki wiejskiej, - tworzenie się zorganizowanych, profesjonalnych rynków hurtowych, - możliwości tworzenia grup producenckich i marketingowych, - rosnące zainteresowanie żywnością wyprodukowaną w gospodarstwach ekologicznych, - członkostwo w Unii Europejskiej oraz otwarcie się Wspólnego Rynku na polskie produkty rolne 	<ul style="list-style-type: none"> - niestabilna i skomplikowana polityka podatkowa, - wysokie poziomy podatków i opłat ZUS, - małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych, - rosnąca konkurencyjność zagranicznych wyrobów, - brak stabilnej polityki rolnej państwa, - wysokie wymagania stawiane gospodarstwom związane z wejściem do Unii Europejskiej, - niska opłacalność produkcji,
---	--

Identyfikacja problemów.

Niekorzystna jest struktura obszarowa gospodarstw rolnych na terenie gminy. Średnia wielkość gospodarstwa wynosi około 2 ha. Trwałość obecnej struktury obszarowej wynika m.in. z funkcji, jaką pełnią drobne gospodarstwa - a mianowicie:

- produkcja na potrzeby własne rodziny mającej także inne źródła dochodów,
- część drobnych gospodarstw nie sprzedaje produktów rolnych,
- gospodarstwo zabezpiecza minimum żywnościowe na wypadek utraty pracy.

W większości gospodarstw produkcja ma wciąż wszechstronny i niewyspecjalizowany charakter, a jej struktura nie odbiega zbyt od przeciętnej w skali kraju.

Po 1990 roku znacznie zmalała przewaga produkcji zwierzęcej nad roślinną spadła też, w związku ze spadkiem opłacalności, uprzednio stosunkowo wysoka obsada zwierząt.

Przetwórstwo rolno spożywcze, pomimo że nadal jest jedną z najlepiej rozwiniętych dziedzin gospodarki całego województwa - przeżywa niewątpliwie kryzys. Wpłynęło na to m.in.:

- załamanie się dotychczasowych, tradycyjnych rynków zbytu (rynek wschodni)
- słaba organizacja rynku produktów rolnych
- wysokie koszty produkcji artykułów rolno - spożywczych, a co za tym idzie niska jej opłacalność.

Skutkiem wymienionych wyżej problemów jest spadek dochodów finansowych rodzin rolniczych, a co za tym idzie postępowanie zjawiska ubożenia społeczeństwa.

Bariery i problemy marketingowe, jakie osłabiają sytuację gospodarczą przedsiębiorstw gminie to:

- Silna konkurencja rynkowa, w tym przedsiębiorstw zachodnich,
- Brak dostępu do nowoczesnej technologii (wiedzy technicznej, innowacyjnego produktu),
- Niska zdolność do inwestowania i niewystarczające bieżące inwestycje w majątek firmy,
- Niskie nakłady na marketing,
- Brak prywatnych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność przemysłową.

6. Sfera społeczna

6.1. Sytuacja demograficzna i społeczna terenu

Gmina Frysztak podzielona jest na 14 sołectw. Ich powierzchnię przedstawia tabela.

Podział administracyjny Gminy Frysztak

Sołectwa (nazwa)	Powierzchnia (ha)
Frysztak	140,45
Cieszyna	710,42
Glinik Dolny	460,90
Glinik Górny	1122,04
Glinik Średni	791,17

Gogołów	1482,66
Huta Gogołowska	669,81
Kobyle	594,28
Lubla	1557,33
Pułanki	393,55
Stępina	436,17
Twierdza	170,30
Widacz	260,06
Chytrówka	278,69

6.2. Ludność – zatrudnienie

Gmina Frysztak liczy 10 769 mieszkańców. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 119,1 osób na 1 km², przy średniej w województwie podkarpackim 118 osób na 1 km² i kraju wynoszącej 124 osoby na 1 km².

Stopa przyrostu naturalnego w Gminie Frysztak podobnie jak w całym kraju ma tendencję zniżkową.

Stan ilościowy mieszkańców gminy Frysztak według danych na 31.12.2003

Miejscowość	Ilość osób zameldowanych na pobyt stały
Cieszyna	1 043
Frysztak	1 122
Glinik Dolny	964
Glinik Górny	897
Glinik Średni	656
Gogołów	1 177
Huta Gogołowska	276
Kobyle	608
Lubla	1 454
Pułanki	807
Stępina	886
Twierdza	630
Widacz	249
Ogółem w Gminie	10 769

Ludność według płci i ekonomicznych grup wieku (stan na 2002 rok)

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	10641	5301	5340
W wieku:			
Przedprodukcyjnym (mężczyźni i kobiety w wieku 0 -17 lat)	3099	1577	1522
Produkcyjnym (mężczyźni w wieku 18 – 64 lata, kobiety w wieku 18 – 59 lat)	5863	3203	2660
Mobilnym (mężczyźni i kobiety w wieku 18 –44 lat)	4053	2157	1896
Niemobilnym (mężczyźni w wieku 45 – 64 lata, kobiety w wieku 45 – 59 lat)	1810	1046	764
Poprodukcyjnym (mężczyźni w wieku 65 lat i więcej, kobiety w wieku 60 lat i więcej),	1679	521	1158
Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada osób w wieku nieprodukcyjnym.	81	66	101

6.3. Bezrobocie

Bezrobocie w gminie jest nie tylko problemem gospodarczym, ale przede wszystkim społecznym. Jego rozwiązanie to zasadnicze i jedno z najpilniejszych zadań gminy. Problem bezrobocia należy rozpatrywać w dwóch kierunkach: jawnym i ukrytym.

Bezrobocie jawne – zarejestrowane – w Gminie Frysztak wynosi 903 osoby, w tym bezrobotnych kobiet jest 420, natomiast mężczyzn 483.

Jeśli chodzi o bezrobocie ukryte, czyli osoby nie zarejestrowane nie jest znana jego struktura.

Do głównych przyczyn bezrobocia zaliczyć możemy brak zakładów pracy na terenie gminy, a tym samym miejsc pracy w wyuczonym zawodzie.

Brak jest także miejsc pracy dla pracowników niewykwalifikowanych i co gorsze, jakichkolwiek możliwości na podniesienie poziomu kwalifikacji.

Pojawiają się tu także problemy natury niezależnej od bezrobotnych tj. ubożenie ludności i spadek stopy życiowej w skali kraju, kłopoty z dostępem do kredytów na rozwój małej przedsiębiorczości, bariery popytu na wyprodukowane towary.

Na podstawie spisu powszechnego, należy stwierdzić, że aktywność ekonomiczna mieszkańców gminy jest zróżnicowana, co widoczne jest w tabeli.

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej (stan na 2002 rok)

Wyszczególnienie	Ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni Zawodowo	Nieustalony status na rynku pracy	Współczynnik aktywności zawodowej w %	Wskaźnik zatrudnienia w %	Stopa Bezrobocia
		Razem	Pracujący	Bezrobotni					
OGÓŁEM	8184	4323	3420	903	3660	201	54,2	42,8	20,9
Poziom wykształcenia:									
Wyższe,	408	341	310	31	48	19	87,7	79,7	9,1
Średnie i policealne,	1907	1289	969	320	534	84	70,7	53,2	24,8
Zasadnicze zawodowe,	2238	1624	1233	391	551	63	74,7	56,7	24,1
Podstawowe ukończone, nieukończone i bez	3615	1065	905	160	2520	30	29,7	25,2	15,0
wykształcenia szkolnego,	16	4	3	1	7	5	36,4	27,3	25,0
Nieustalony	5863	3963	3065	898	1714	186	69,8	22,7	22,7
Z ogółem w wieku produkcyjnym									

MEŹCZYŹNI	4056	2405	1922	483	1557	94	60,7	48,5	20,1
Poziom wykształcenia:									
Wyższe	164	131	118	13	21	12	86,2	77,6	9,9
Średnie i policealne	748	531	417	114	190	27	73,6	57,8	21,5
Zasadnicze zawodowe	1522	1189	937	252	292	41	80,3	63,3	21,2
Podstawowe ukończone, nieukończone i bez	1615	552	448	104	1050	13	34,5	28,0	18,8
wykształcenia szkolnego	7	2	2	-	4	1	33,3	33,3	-
Nieustalony	3203	2267	1788	479	845	91	72,8	57,5	21,1
Z ogółem w wieku produkcyjnym									

KOBIETY	4128	1918	1498	420	2103	107	47,7	37,3	21,9
Poziom wykształcenia:									
Wyższe	244	210	192	18	27	7	88,6	81,0	8,6
Średnie i policealne	1159	758	552	206	344	57	68,8	50,1	27,2
Zasadnicze zawodowe	716	435	296	139	259	22	62,7	42,7	32,0
Podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia	2000	513	457	56	1470	17	25,9	23,0	10,9
szkolnego	9	2	1	1	3	4	40,0	20,0	50,0
Nieustalony									
Z ogółem w wieku produkcyjnym	2660	1696	1277	419	869	95	66,1	49,8	24,7

6.4. Analiza SWOT

Analiza mocnych i słabych stron przeprowadzona została w następujących obszarach:

Warunki demograficzne,

Poziom zaspokojenia warunków socjalno – bytowych,

1. Warunki demograficzne	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY

<ul style="list-style-type: none"> - potencjał osób w wieku produkcyjnym, - niewielki koszt zatrudnienia miejscowej ludności w przypadku przyciągnięcia inwestora do gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> - wysoka stopa bezrobocia szczególnie wśród ludzi młodych, - niski poziom przyrostu naturalnego, - niekorzystne saldo migracji, - starzenie się populacji, -niski odsetek osób z wyższym wykształceniem, -niewielkie możliwości znalezienia zatrudnienia
---	---

2. Poziom zaspokojenia warunków socjalno – bytowych	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - działalność instytucji kulturalnych, sportowych i społecznych takich jak: Gminny Ośrodek Kultury we Frysztaku, Gminna Biblioteka Publiczna we Frysztaku z czterema punktami wiliijnymi, Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji – miejsce spędzania wolnego czasu we Frysztaku, Trzy działające kluby sportowe, - dobrze funkcjonująca sieć Domów Ludowych i Domów Strażaka. 	<ul style="list-style-type: none"> - ograniczona ilość środków finansowych na remonty i budownictwo, - ograniczone możliwości spędzania wolnego czasu poza Frysztakiem, - niewystarczające środki na inwestycje w oświacie, - niedostateczne wyposażenie szkół w pomoce dydaktyczno – naukowe, - słabo rozwinięta baza informatyczna, ograniczony dostęp do Internetu. - brak nowoczesnego sprzętu medycznego, - słabo rozwinięta sieć placówek handlowych na terenie gminy.

Analiza szans i zagrożeń obejmuje:

Rolnictwo i główne sektory gospodarki.

1. Poziom zaspokojenia warunków socjalno – bytowych	
SZANSE	ZAGROŻENIA

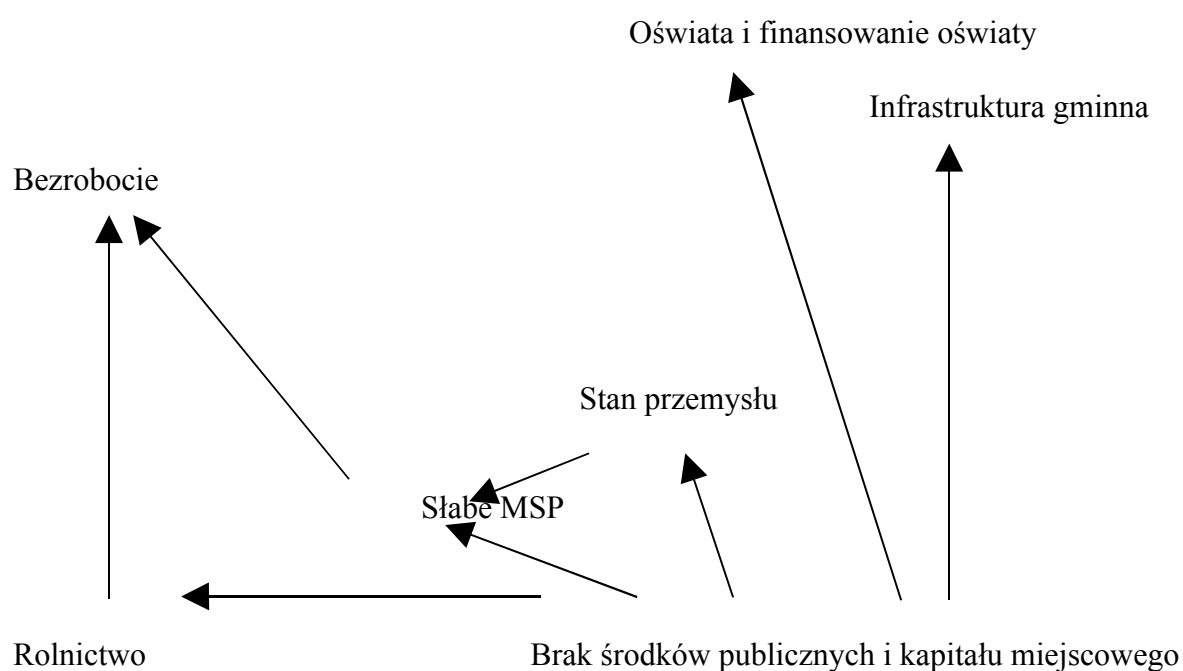
<ul style="list-style-type: none"> - polepszenie się sytuacji ekonomicznej mieszkańców gminy wraz z pojawieniem się inwestycji różnego typu, -spadek stopy bezrobocia wśród mieszkańców gminy, -zwiększenie środków na utrzymanie i inwestycje w szkolnictwie, - pozyskanie środków na doposażenie szkół w pomoce dydaktyczno – naukowe oraz uzupełnienie księgozbiorów w bibliotekach - uruchomienie na terenie gminy medycznych, prywatnych gabinetów specjalistycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> - dalsza migracja młodych ludzi do innych miejscowości, - ograniczenie środków budżetowych na dofinansowanie placówek oświatowych,
---	---

Identyfikacja problemów.

Problemem Gminy Frysztak jak i całego regionu jest wysoki poziom bezrobocia, szczególnie wśród ludzi młodych. Niekorzystnie wygląda struktura zatrudnienia. Stosunkowo niewiele osób pracuje w sektorze usług. Natomiast w przeciągu ostatnich kilku lat, zmniejszeniu liczby osób pracujących w przemyśle towarzyszył wzrost zatrudnienia w rolnictwie. W związku z zamykaniem przedsiębiorstw przemysłowych oraz trudną sytuacją firm ludzie tracą stałą pracę, wracają więc do zajęć rolniczych. Tak więc rolnictwo spełnia rolę bufora hamującego negatywne skutki przekształceń gospodarczych w regionie. Sytuacja taka prowadzi jednak do innego niekorzystnego zjawiska jakim jest bezrobocie ukryte w rolnictwie.

Nadal niezadowolający jest poziom zatrudnienia w sektorze usług. Główne powody trudnej sytuacji życiowej osób korzystających z pomocy społecznej to w pierwszej kolejności ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność oraz potrzeba ochrony macierzyństwa.

VII. Analiza obszarów problemowych

Zidentyfikowane powyżej drzewo problemów pozwala na ustalenie następujących obszarów problemowych takich jak: brak inwestycji wewnętrznych i zewnętrznych tak w infrastrukturę jak i przedsięwzięcia gospodarcze, słaby rozwój przedsiębiorczości, niedostateczne zatrudnienie, niedoinwestowanie oświaty, służby zdrowia oraz rolnictwa.

Wymienione powyżej obszary problemowe tworzą pewien logiczny system, zamknięte i trudne do przerwania koło sukcesywnie narastających problemów tzn. brak kapitału nie pozwala na prowadzenie inwestycji mających na celu podniesienie jakości i

dostępności podstawowej infrastruktury technicznej. Fakt trudnego dostępu lub braku infrastruktury odstrasza inwestorów, których koszty funkcjonowania na terenie „nieuzbrojonym” byłyby na tyle wysokie, żeby skutecznie ograniczyć rentowność przedsiębiorstw oraz ogranicza możliwości rozwojowe już istniejących tu przedsiębiorstw. Dalej, brak warunków do powstania większych przedsiębiorstw uniemożliwia powstanie sieci mniejszych przedsiębiorstw – kooperantów, który generowały by dodatkowe miejsca pracy i dodatkowe dochody ludności. Końcowym wynikiem będzie zatem stosunkowo wysoka stopa bezrobocia, niskie dochody ludności gminy, niski poziom rozwoju ekonomicznego, niekorzystne saldo migracji oraz degradację środowiska naturalnego.

1. Zadania polegające na poprawie sytuacji na terenie Frysztak

Plan Rozwoju Lokalnego będzie realizowany na obszarze czterech strategicznych priorytetów:

Priorytet 1

Zrównoważony, wielokierunkowy rozwój obszarów wiejskich w oparciu o środowisko naturalne, promocję walorów turystycznych oraz poprawę atrakcyjności turystycznej, tworzenie pozarolniczych źródeł dochodu, produkcję zdrowej żywności, przebudowę struktury agrarnej i racjonalizację produkcji rolniczej.

Cele priorytetu 1

Wzrost przychodów z działalności pozarolniczej

Trwałe pozyskanie klientów - turystów i odbiorców produktów rolnych

Tworzenie pełnej infrastruktury technicznej o nowoczesnych parametrach na terenach wiejskich

Rozwój nowych funkcji terenów gminy - mieszkalnych, turystycznych, rolniczych

Priorytet 2

Rozwój turystyki na bazie promocji obiektów zabytkowych, lokalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych, zasobów leśnych itp. Realizując założenia Priorytetu 2 należy pamiętać o rozwoju bazy noclegowej.

Cele priorytetu 2

Wzrost dochodów z turystyki

Skuteczna promocja Gminy

Poprawa jakości obsługi ruchu turystycznego

Rozwój turystyki pobytowej oraz nowych produktów turystycznych

Priorytet 3

Rozwój zasobów ludzkich umożliwiając lepsze przystosowanie społeczne do przemian społeczno - gospodarczych, budowę społeczności lokalnej opartej na ustawicznym rozwoju i wiedzy, a także zapobieganie zjawiskom wykluczenia społecznego.

Cele priorytetu 3

Zabezpieczenie środków finansowych na rozwój zasobów ludzkich

Promocja edukacji i kształcenia ustawicznego

Zapobieganie wykluczeniu społecznemu

Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy

Priorytet 4

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej gminy, wsparcie napływu kapitału zewnętrznego poprzez poprawę infrastruktury i stworzenie przychylnego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, wzrost konkurencyjności gospodarki, tworzenie nowych miejsc pracy, wzrost zamożności gminy oraz poprawa stopy życiowej mieszkańców.

Cele priorytetu 4

Wzrost zamożności gminy

Napływ inwestorów zewnętrznych

Poprawa jakości obsługi inwestora

Budowa nowoczesnej struktury społeczno-gospodarczej

Cele wyznaczone w priorytetach będą realizowane poprzez projekty wynikające z zadań uszeregowanych tematycznie w kolejnej części opracowania.

2. Tematyczna lista zadań przewidzianych do realizacji w ramach wypełniania założeń poszczególnych priorytetów

Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury

wodociągi i kanalizacja

- projektowanie i budowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie całej gminy
- budowa i modernizacja sieci wodociągowych.

drogi, mosty, chodniki dla pieszych, oświetlenie

- budowa i przebudowa mostów i przepustów na drogach i ciekach wodnych
- utrzymanie dróg powiatowych (dofinansowanie ich przez gminę)
- poszerzenie dróg i budowa skrzyżowań bezkolizyjnych
- przekwalifikowanie głównych dróg wiejskich na drogi gminne
- budowa chodników i odwodnienia wzdłuż dróg
- budowa i remonty dróg powiatowych, gminnych i wiejskich
- budowa i rozbudowa parkingów obok budynków użyteczności publicznej
- budowa oświetlenia dróg

inne

- modernizacja i rozbudowa Remiz Ochotniczej Straży Pożarnej
- dofinansowanie i zakup sprzętu jednostkom OSP
- remonty innych budynków użyteczności publicznej
- promocja i budowa infrastruktury dla produkcji energii odnawialnej - ogniwa słoneczne, biomasa itp.

Zmiany w sposobie użytkowania terenu

inwestycje

- kompleksowe zagospodarowanie „uzbrojenie” terenu w celu udostępnienia go następnie potencjalnym inwestorom na prowadzenie działalności gospodarczej.

turystyka - rekreacja

- utworzenie ośrodków rekreacyjnych, turystyczno - wypoczynkowych (z pełnym zapleczem socjalnym) oraz wsparcie bazy służącej do organizacji cyklicznych imprez i wydarzeń kulturalnych jako stałej formy promującej Gminę Frysztak

Poprawa stanu środowiska naturalnego

- likwidacja dzikich wysypisk śmieci

- segregacja odpadów na terenie sołectw
- walka z nielegalnym zrzutem ścieków pochodzących i gospodarczych
- sadzenie drzew

Poprawa stanu kultury i turystyki

- modernizacja i doposażenie obiektów administrowanych przez GOK i GOSiR Frysztak
- remont obiektów zabytkowych
- rozbudowa infrastruktury turystycznej
- uruchomienie turystycznych i rekreacyjnych tras (ścieżek) spacerowych, pieszych, rowerowych, narciarskich z odpowiednim zapleczem socjalnym, informacją i oznakowaniem, stanowiące dodatkowe, ważne narzędzie promocji gminy
- poprawa wizerunku terenów przyległych do obiektów o charakterze publicznym (domy kultury, biblioteki, remizy OSP itp.) - utwardzone parkingi, organizacja terenów zielonych, remonty istniejących i budowa nowych ogrodzeń,
- propagowanie rozwoju usług noclegowych, agroturystyki, małej gastronomii w bezpośrednim związku z organizowanymi przez GOK wydarzeniami kulturalnymi.
- remonty i budowa/rozbudowa bibliotek,
- poprawa bezpieczeństwa - budowa odpowiednich zabezpieczeń chodników i oznakowań przy ośrodkach kultury i innych instytucjach o charakterze publicznym bezpośrednio przyległych do dróg o dużym natężeniu ruchu, budowa ekranów izolujących hałas i zanieczyszczenia
- promocja zespołów artystycznych
- organizacja imprez masowych
- wykonanie tablic dydaktycznych związanych z oznakowaniem terenów atrakcyjnych turystycznie (przygotowanie i drukowanie materiałów informacyjnych i promocyjnych)
- tworzenie systemów zabezpieczeń obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń
- otoczenie stałą opieką zabytków sakralnych (kapliczki i krzyże przydrożne)
- stworzenie w każdej miejscowości gminy ogólnodostępnych ośrodków informacyjnych wyposażonych w odpowiednie urządzenia z dostępem do Internetu.
- zakupy strojów regionalnych dla zespołów pieśni i tańca,

- zakup instrumentów muzycznych w celu rozwijania dalszej działalności umuzykalniającej wśród dzieci i młodzieży będącej zapleczem dla zespołów i orkiestr działających na terenie gminy,
- powiększanie i unowocześnianie sprzętu nagłaśniającego (kolumny głośnikowe, mikrofony, miksery, końcówki mocy, statywy itp.) w celu stworzenia możliwie dużej samodzielności merytorycznej poszczególnych OK z równoczesnym wykorzystaniem go do realizacji dużych plenerowych wydarzeń kulturalnych na terenie gminy,
- powiększanie i unowocześnianie zbiorów bibliotecznych (księgozbiory tradycyjne i biblioteki multimedialne)

Ochrona dziedzictwa

- tworzenie ośrodków rękodzielniczych z prowadzeniem stałych warsztatów z zakresu garncarstwa, zdobnictwa ludowego,
- wspomaganie wystawiennictwa i handlu rękodziela jako formy aktywizacji zawodowej młodzieży i bezrobotnych.
- odtworzenie zwyczajów, obrzędów, elementów dóbr materialnych gminy i regionu (stroje regionalne, przedmioty użytku codziennego, architektura) w ramach działalności grup zainteresowań funkcjonujących przy GOK.
- organizacja szkoleń, kursów i innych form doskonalenia dla potencjalnych instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego z zakresu technik pracy z twórcami- amatorami.

Promocja

- wykonanie jednolitego systemu wizualnej informacji lokalnej: kulturalnej, turystycznej, gospodarczej we wszystkich sołectwach,
- działalność wydawnicza (foldery, pocztówki, wydawnictwa książkowe, mapy turystyczne, programy wydarzeń, poprawa oznakowania informacyjnego dróg i itp.) uwzględniająca wszystkie walory gminy, dostępna w punktach informacji turystycznej na terenie województwa podkarpackiego oraz usługowo - handlowych

na terenie gminy.

- stała współpraca z mediami: prasa, radio, telewizja.
- organizacja szkoleń i kursów dla potencjalnych przewodników i pracowników punktów informacji turystycznej w ramach aktywizacji zawodowej młodzieży i absolwentów szkół o profilu - turystyka.
- pomoc organizacyjno - finansowa w nawiązywaniu kontaktów krajowych i międzynarodowych różnych środowisk gminy - głównie młodzieży

Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców, w tym zmiany w strukturze zamieszkania

ochrona zdrowia

- modernizacja budynków ośrodków zdrowia w tym przystosowanie ich do potrzeb osób niepełnosprawnych, zakup sprzętu do diagnostyki i terapii w szczególności chorób układu krążenia, chorób nowotworowych i rehabilitacji ruchowej,
- uruchomienie gabinetów rehabilitacji ruchowej ,

edukacja szkolna, kształcenie ustawiczne i praktyczne, zasoby ludzkie, przedsiębiorczość

- utworzenie centrum kształcenia ustawicznego i praktycznego, centrum informatycznego dla mieszkańców gminy gdzie między innymi oferowane będą szkolenia dla rolników pragnących się przekwalifikować i odejść z rolnictwa, szkolenia dla osób dorosłych w zakresie podwyższenia i dostosowania kwalifikacji zawodowych do potrzeb regionalnego rynku pracy (m.in. w zakresie nauczania języków obcych)
- utworzenie ośrodka informacji gminnej o możliwości pozyskiwania środków pomocowych z Unii Europejskiej dla przedsiębiorców i rolników
- tworzenie programów stypendialnych dla wyrównania szans młodzieży wiejskiej i miejskiej
- promocja przedsiębiorczości - m.in. utworzenie komórki doradztwa i szkoleń dla rozpoczynających działalność gospodarczą
- wspieranie tworzenia gospodarstw agroturystycznych, produktu lokalnego (oraz ich

promowanie poprzez strony internetowe, foldery itp.)

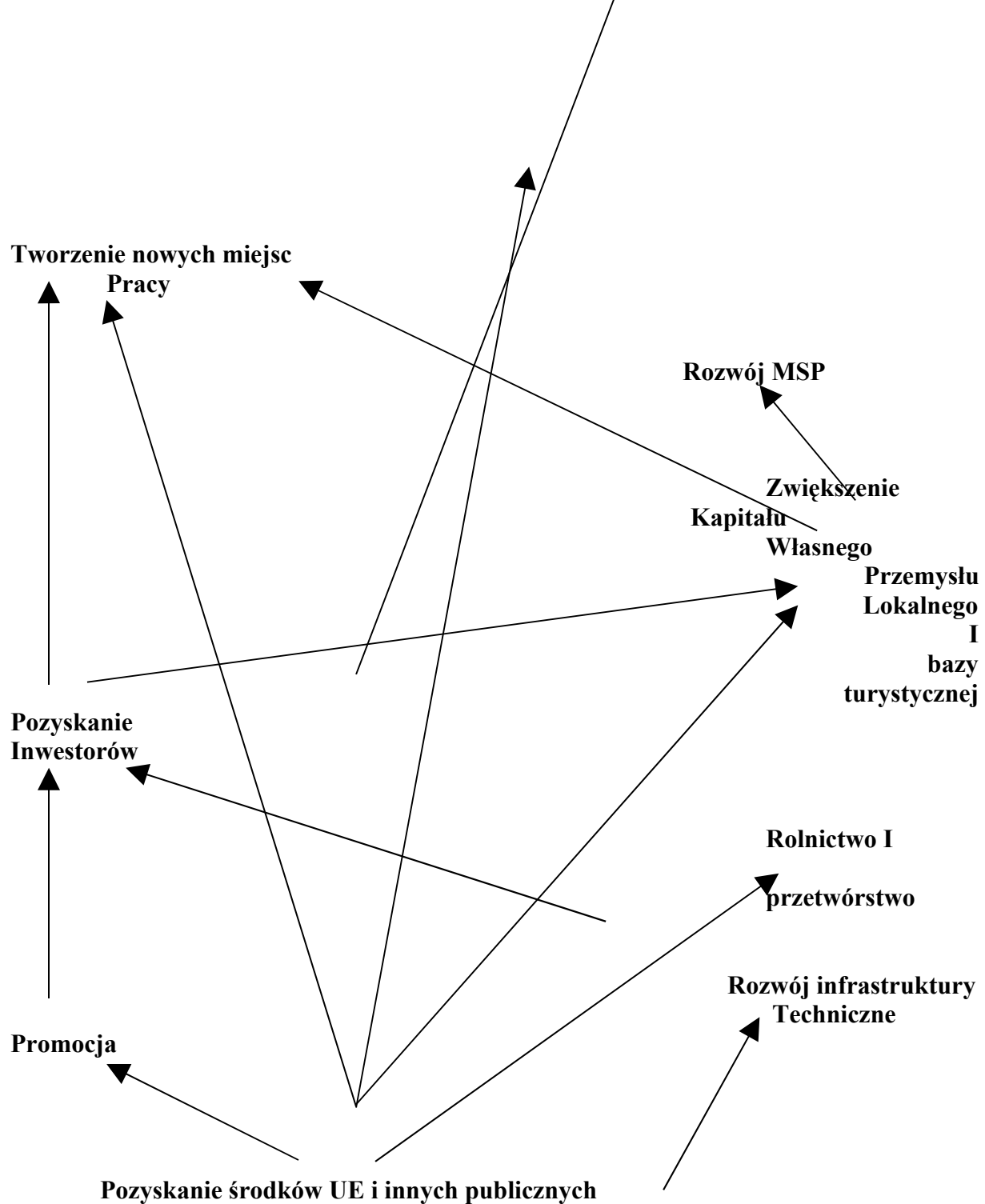
- opracowanie bazy danych o jakości gleby przeznaczonej pod gospodarstwa ekologiczne
- organizacja grup zrzeszających rolników uprawiających warzywa i owoce oraz grupy reprezentującej producentów roślin zbożowych
- modernizacja i doposażenie budynków szkół, pracowni szkolnych (także obsługi administracyjnej i stołówek szkolnych)
- modernizacja przedszkoli wraz z towarzyszącymi urządzeniami (jak np. place zabaw)
- wyposażenie obiektów sportowych
- zapewnienie dostępu do Internetu w miejscach publicznych takich jak np.: świetlice, biblioteki
- budowa hal sportowych

sport

- budowa i rozbudowa infrastruktury sportowo- rekreacyjnej na terenie gminy
- budowa, rozbudowa, modernizacja i wyposażenie obiektów klubów sportowych i zagospodarowanie otoczenia obiektów

Realizacja wyżej wymienionych zadań powinna przynieść efekty w postaci poprawy głównych obszarów zidentyfikowanych problemów. Stan pożądany obrazuje drzewo celów zamieszczone na kolejnej stronie.

Opracowane drzewo celów jasno wskazuje na decydujące znaczenie jakie może odegrać pozyskanie środków pomocowych z funduszy strukturalnych. Będzie ono miało bardzo duże znaczenie prawie dla wszystkich obszarów wskazanych w punkcie dotyczącym zadań mających na celu poprawę sytuacji gminy Frysztak.

VIII. Planowane projekty /lub zadania długoterminowe /

Poniższa tabela przedstawia projekty jakie przyczynią się do szeroko pojętego rozwoju gminy. Pierwsza część tabeli obejmuje plany krótkoterminowe na lata 2004- 2006.

Lista projektów ułożona jest według hierarchii ważności.

Lata 2004- 2006				
Zadanie, projekt	Kolejność realizacji	Harmonogram realizacji	Nakłady do poniesienia (PLN)	Źródła finansowania
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Cieszyna	1	1 kwartał 2005 – 4 kwartał 2005	3 708 000	Budżet Gminy 15 % Budżet Państwa 10 % ZPORR 75 %
Asfaltowanie i remonty dróg gminnych: Frysztak - Lubla	2	1 kwartał 2005 – 4 kwartał 2005	2 660 000 (wg kosztorysu) i kalkulacji kosztów dokumentacji technicznej i nadzoru	Budżet gminy 15 % Budżet Państwa 10 % Środki UE 75 %
Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Pułanki – I etap	3	2006-2007	1 000 000	Budżet gminy 25 % , Środki UE 75 %
Budowa kanalizacji w miejscowościach Frysztak i Pułanki – I etap	4	2006-2007	1 500 000	Budżet gminy 25 % Środki UE 75%
Poprawa bazy turystycznej przy schronie w Stępnie – Cieszynie	6	1- 4 kwartał 2006	105 000	Budżet gminy 25% Środki UE 75%
Budowa wodociągu w miejscowości Kobyle wraz z modernizacją stacji uzdatniania wody	7	2005-2007	300 000	Budżet gminy – 25 % Środki UE 75 %

Projekty na lata 2007-2013 obejmować będą głównie zadania z zakresu poprawy infrastruktury technicznej gminy, a więc wodociągi, kanalizacje, remonty i rozbudowę dróg na terenie gminy oraz z zakresu poprawy infrastruktury turystycznej gminy.

IX. Zgodność projektów ze Strategią Wojewódzką oraz Narodowym Planem Rozwoju

Poniższa Matryca nr 1 „Projekt/ Priorytet” przedstawia zgodność projektów planowanych do wykonania w latach 2004- 2006 ze Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego.

Priorytet	Rozwój alternatywnych źródeł dochodu na obszarach wiejskich w warunkach zrównoważonego Rozwoju	Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych	Efektywne wykorzystanie potencjału gosp.- naukowo-technicznego, kapitału ludzkiego i finansowego regionu	Stworzenie warunków sprzyjających zwiększeniu napływu inwestycji	Wzbogacenie istniejących i kreowanie nowych produktów turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym i unikatowych wartościach przyrodniczo-krajoznawczych	Wzbogacenie tożsamości i integracji społeczeństwa i uzyskanie tą drogą korzystnej zmiany wizerunku regionu	Doskonalenie systemu ochrony przyrody i gosp. Leśnej województwa tak by rozwój województwa odbywał się w sposób zapewniający zachowanie jego wartości przyrodniczych i krajobrazowych	Zwiększenie potencjału wysoko kwalifikowanych kadr	Wzrost mobilności społ. i zawodowej mieszkańców	Zwiększenie Dostępności komunikacyjnej regionu jako czynnik wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej
Zadanie, projekt	-	-	-	-	-	-	--	-	-	-	-
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Cieszyzna				X							X
Asfaltowanie i remonty dróg gminnych: Frysztak - Lubla				X						X	X
Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Pułanki – I etap				X							X
Budowa kanalizacji miejscowości h Frysztak i Pułanki				X							X

Poprawa bazy turystycznej przy schronie w Stępie – Cieszynie					X						
Budowa wodociągu w miejscowości Kobyle wraz z modernizacją stacji uzdatniania wody				X							X

Poniższa Matryca nr 2 „Projekt/ Priorytet” przedstawia zgodność projektów planowanych do wykonania w latach 2004- 2006 z Narodowym Planem Rozwoju.

Priorytet	Wspieranie konkurencyjności sektora przemysłu i usług	Rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia	Tworzenie warunków dla zwiększania poziomu inwestycji, promowanie zrównoważonego rozwoju i spójności przestrzennej	Przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie	Wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów
Zadanie, projekt	-	-	-	-	-
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Cieszyna			X		X
Asfaltowanie i remonty dróg gminnych Frysztak - Lubla			X		X
Budowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Pułanki			X		X
Budowa kanalizacji w miejscowościach Frysztak i Pułanki			X		X
Poprawa bazy turystycznej przy schronie w Stępie –Cieszynie	X		X		

Budowa wodociągu w miejscowości Kobyle wraz z modernizacją stacji uzdatniania wody			X		X
--	--	--	----------	--	----------

X. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego

Poniższa tabela przedstawia oczekiwane wskaźniki osiągnięć w stosunku do każdego z projektów planowanych do realizacji na lata 2004- 2006.

Tabela zawiera zarówno **wskaźniki produktów jak i rezultatów**

Zadanie, projekt	Wskaźniki osiągnięć
Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Cieszyna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostosowanie do wymogów sanitarnych Unii Europejskiej ▪ Poprawa warunków bytowych ludności ▪ Poprawa wskaźnika stopnia skanalizowania gminy ▪ Ograniczenie nielegalnych zrzutów ścieków gospodarczych i biogennych do środowiska
Asfaltowanie i remonty dróg gminnych: Frysztak - Lubla	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zwiększenie bezpieczeństwa użytkowania szlaków komunikacyjnych ▪ Zwiększenie przepustowości dróg powiatowych
Budowa kanalizacji miejscowościach Frysztak i Pułanki	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostosowanie do wymogów sanitarnych Unii Europejskiej ▪ Poprawa warunków bytowych ludności ▪ Poprawa wskaźnika stopnia skanalizowania gminy ▪ Ograniczenie nielegalnych zrzutów ścieków gospodarczych i biogennych do środowiska.
Budowa oczyszczalni ścieków w Miejscowości Pułanki	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostosowanie do wymogów sanitarnych Unii Europejskiej ▪ Poprawa warunków bytowych ludności ▪ Rozwój infrastruktury technicznej
Poprawa bazy turystycznej przy schronie w Stępnie –Cieszynie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa bazy turystycznej gminy ▪ Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy ▪ Zwiększenie ruch turystycznego o 10 %.

Budowa wodociągu w miejscowości Kobyle wraz z modernizacją stacji uzdatniania wody	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa warunków bytowych ludności ▪ Rozwój infrastruktury technicznej ▪ Poprawa stopnia zwodociągowania gminy
--	--

XI. System wdrażania

Przedstawione w Planie Rozwoju Gminy Frysztak:

- planowane projekty i zadania inwestycyjne do realizacji na lata 2004 – 2006 oraz na lata 2007- 2013,
- plan finansowy realizacji inwestycji na lata 2004 - 2006, który szczegółowo określa zadania oraz sposoby ich finansowania - zabezpieczenie środków z budżetu gminy, funduszy strukturalnych, budżetu państwa i innych funduszy celowych

początkują zmianę podejścia do planowania w gminie w szczególności w zakresie planowania inwestycyjnego i finansowego.

Wśród najważniejszych korzyści jakie gmina odniesie wdrażając Planu Rozwoju Lokalnego należą:

- możliwość lepszego i wcześniejszego przygotowania poszczególnych inwestycji do realizacji oraz optymalizacja źródeł finansowania,
- ocena wpływu inwestycji na budżet gminy po jej zrealizowaniu,
- wydłużenie horyzontu planowania i uszczegółowienie finansowej strony planu inwestycyjnego oraz analiza możliwości finansowych gminy,

XII. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

System monitorowania i oceny

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu kontrolowanie stanu zaawansowania projektu i jego zgodności z postawionymi założeniami oraz harmonogramem. Istotą monitorowania jest ciągle dążenie do poprawy jakości realizacji projektu oraz jego efektywności na każdym etapie jego realizacji.

Organami gminy odpowiedzialnymi za monitorowanie i ocenę realizacji planu są Rada gminy i Wójt Gminy.

Monitorowanie realizacji planu odbywać się będzie na podstawie sprawozdań budżetowych i finansowych jednostek organizacyjnych gminy oraz innych dokumentów przedkładanych członkom Rady Gminy na ich żądanie.

Ocena realizacji planu

- pod względem finansowym odbywać się będzie na podstawie sprawozdań kwartalnych, półrocznych i rocznych z wykonania planu wydatków
- pod względem merytorycznym na podstawie sprawozdań poszczególnych referatów.

Ocena planu rozwoju lokalnego dokonywana będzie każdorazowo na zakończenie roku budżetowego.

Współpraca pomiędzy gminą a sektorem publicznym i prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi w celu realizacji planu odbywać się będzie:

- poprzez inicjowanie okresowych spotkań z sołtysami, przedstawicielami organizacji przedsiębiorców i innych organizacji mających wpływ na rozwój gminy;
- poprzez informacje Rady Gminy
- poprzez zachęcanie zainteresowanych osób w uczestniczeniu i obserwowaniu sesji Rady

Public Relations planu rozwoju lokalnego odbywać się poprzez:

- Strony internetowe gminy – raporty z realizacji planu oraz jego aktualizacja
- Prasę lokalną
- Działania informacyjne pracowników Referatu Promocji

- Współpracę z redakcjami lokalnych mediów – przekazywanie za ich pośrednictwem ważnych informacji dotyczących bieżącego funkcjonowania jednostek gminy, w tym realizację zadań inwestycyjnych
- Wizualizacja – standardowe oznaczanie obiektów, wydawnictw i wystrojów upowszechniające wiedzę o efektach planu
- Zapraszanie na wspólne spotkania dyskusyjne oraz informowanie przedstawicieli organizacji przedsiębiorców „sołtysów” na temat stanu realizacji Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Frysztak.

Poinformowanie wszystkich pracowników Urzędu Gminy Frysztak oraz pracowników wszystkich jednostek podległych o fakcie istnienia, realizacji i uaktualniania Planu Rozwoju Lokalnego.

Wykorzystane dokumenty źródłowe:

1. Strategia Rozwoju Gminy Frysztak - CWB przy SPP w Rzeszowie
2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Frysztak – Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego Rzeszowie
3. Rocznik Statystyczny Województwa Podkarpackiego 2003
4. The Practice of Local Government Planning - - I .So.Frank S. and Judith Getzels 1998
5. Opracowania i studia własne